

<https://doi.org/10.36007/4966.2024.57>

A KÖZELKERÜLÉS MŰVÉSZETE Az intuitív pedagógia és a waldorf-képzések összefüggései

Tímea MÉSZÁROS ¹

"Think of truth as an activity. In this case the true meaning of intuition emerges."

Pär Alhbom

Abstract

Intuitive pedagogy is the name of a relatively new pedagogical movement that started in Sweden about 40 years ago at the initiative of Pär Ahlbom, a Waldorf teacher of music and composition. The underlying principle on which the whole movement is based is the emphasis on intuition in teaching. In their understanding, intuition means something concrete related to attention and presence. This dedicated attention and presence is practiced in intuitive teacher education through movement games, musical improvisation, visual art. In the following, ideas and assumptions about intuition are briefly presented, followed by some exciting approaches to the phenomenon. The concept will be analysed mainly from the perspective of psychology and education. The aim of the paper is to provide an insight into recent interpretations of intuition through each of these approaches and introducing intuitive pedagogy as part of the Waldorf educational palette.

Keywords

Intuition, intuitive pedagogy, creativity, Waldorf pedagogy

BEVEZETŐ

Az *intuáció* rendkívül megosztó fogalom. Egyesek misztikus képességként vagy azonosíthatatlan érzésként hivatkoznak rá, mások a döntéshozatalaik hétköznapi részének tekintik, és akadnak olyanok is, akik szkeptikusan viszonyulnak hozzá. Míg az úgynevezett kreatív iparban nyíltan beszélnek az intuációról, addig a pedagógiában óvatosan, bizonyos fenntartással említik, nehogy aláássa a tanár szakmai hitelességét. A művészetpedagógia területén azonban a tanárok másfajta, nagyobb szabadsággal rendelkeznek. Úgy véljük, pedagógiai kontextusban az intuáció használata, illetve az arra való törekvés, szorosan összefügg a tanári autonómiával, leginkább a gondolkodás és a döntéshozatal szabadsága tekintetében.

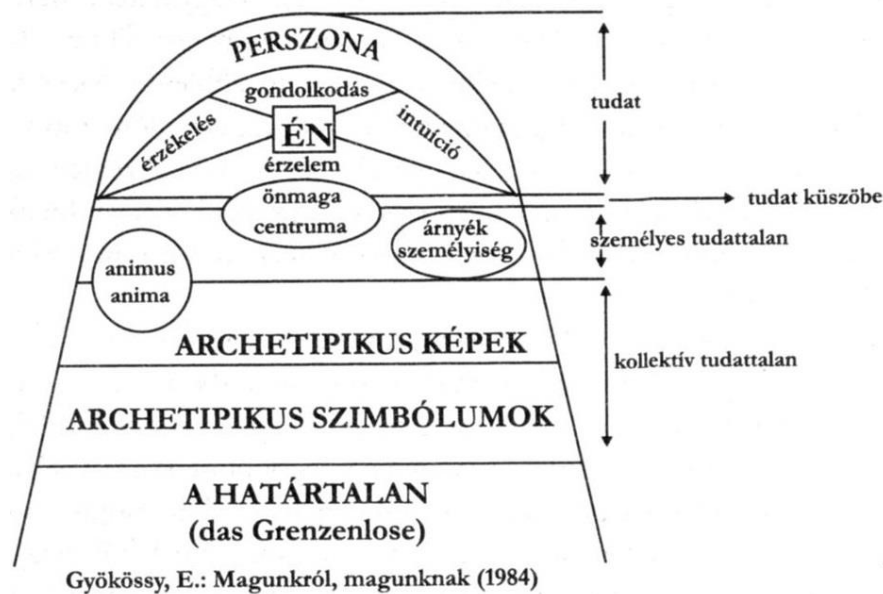
1. AZ INTUÍCIÓ FOGALMI BEHATÁROLÁSA

Az intuációval kapcsolatos megközelítések sokfélesége folyamatosan ösztönzi a jelenség tisztázására irányuló erőfeszítéseket. Elméleti és gyakorlati szakemberek egyaránt próbálják időről-időre új meglátásokkal kiegészíteni a régi megállapításokat, megfogalmazni egy egységes definíciót. Ennek ellenére máig nem létezik olyan átfogó értelmezés, amelyet a tudomány minden területéről érkező laikus és szakmai közönség általánosan elfogadna. Annak ellenére, hogy mindennapjaink része, az intuáció örzi látszólagos titokzatosságát.

2. INTUÍCIÓ A PSZICHOLOGIÁBAN

¹ Mgr. Mészáros Tímea, Selye János Egyetem Tanárképző Kar, Komárom, meszarost@ujs.sk

Sigmund Freud (1856-1939), az emberi tudat és viselkedés kutatásának úttörője, még nem foglalkozott közvetlenül az intuíció fogalmával. Pszichoanalitikus elmélete és munkássága inkább az ösztönökre, az alvási folyamatokra, az álmokra, az öntudatra és az emlékezetre összpontosított. Freud pszichoanalízisétől inspirálva a korabeli pszichoterapeuták az intuíciót nagyrészt a tudattalan elmére való figyeléshez hasonlították. *Carl Gustav Jung* (1875-1961) svájci orvos, pszichológus és pszichoterapeuta intuíció-definícióját közelebbről is bemutatjuk. Terjedelmi korlátok miatt azonban Jung személyiségelméletének csak egy részét elemezzük, az intuícióra fókuszálva.

1. ábra: Jung személyiségelmélete (Gyökössy 1984)

Jung analitikus pszichológiájában a tudat csak egy kis része az emberi psziché egészének. „A tudat olyan, mint egy felszín, vagy mint egy bőr egy hatalmas, ismeretlen kiterjedésű tudattalan területen“ [1] Jung szerint az ego vagy „én“ két összetevőből áll: A minket körülvevő világról és önmagunkról alkotott teljes tudatosságunkból és az emlékeinkből. Az ego a tudatosság fókuszja, mert az „én“ nélkül, amelyre a tudatosság vonatkozik, semmi sem lehet tudatos. Az „én“ a legértékesebb komplexumunk, „mindig a figyelmünk és a vágyaink középpontjában áll, és ez a tudatosság abszolút pótolhatatlan központja“ [u.o.] Jung különbséget tesz a tudat ektopszichikus és endopszichikus funkciói között. Míg az *ektopsziché* a tudatunk és a környezetből származó információk közötti kapcsolatokat közvetíti, addig az *endopsziché* a tudatunk és a tudattalanban zajló dolgok közötti kapcsolatokkal foglalkozik. Valójában a tudattalanban zajló pontos folyamatokat nem lehet közvetlenül vizsgálni. Csak a tudat azon termékeit vehetjük górcső alá, amelyekről úgy gondoljuk, hogy a tudattalamból eredhetnek. Az intuíció a tudat ektopszichikus funkciói közé tartozik, és ezekből összesen négy van: érzékelés, gondolkodás, érzés és intuíció.

Jung szerint ezek közül az intuíció az egyetlen olyan funkció, amely nem az érzékszervekre támaszkodik, hanem a tudattalan birodalmából merít, és mégis az észlelés egy bizonyos módja. Jung azt írja, nem tudja pontosan, hogyan működik az intuíció, de „természetes funkció, szükséges, mert azzal foglalkozik, amit nem tudunk érzékelni, gondolni vagy érezni, mert nincs valósága“ [u.o.] Az intuíciónak köszönhetően képesek va-

gyunk előre látni a valóság jövőbeli irányát, annak ellenére, hogy ez a logika szempontjából lehetetlen. Ez a funkció megteszi helyettünk, és habozás nélkül elhisszük [u.o.] Az intuíciónál azokban a helyzetekben használjuk, amelyek ismeretlenek számunkra. Bizonyos szakmák, vagy személyiség típusok jobban támaszkodnak az intuícóra, mint mások, ezek többnyire úttörők, feltalálók, újítók, akik belső hangjukra, megérzéseikre hagyatkoznak. Ezzel szemben azok az emberek, akik egyfajta rutinban, sztereotípiákban élnek, kevésbé tudják használni az intuitív képességüket.

Ezeknek a funkcióknak a használata különböző módon kondicionálható. A különbség csak abban van, hogy ki milyen mértékben használja az egyes pszichológiai funkciókat. Ugyanis mindegyiknek van egy bizonyos mennyiségű sajátos energiája, és valamelyik funkcióban változatlanul több van ebből az energiából, mint a többiben. Ezt a funkciót nevezzük domináns funkciónak. Másrészt pedig van az alsóbbrendű funkció, amely a legkevesebb energiával rendelkezik. Az alsóbbrendű funkciót mindig a domináns határozza meg, mivel ezek ellentétesek. Nem meglepő módon a gondolkodás az érzelem ellentéte, az intuíció pedig az érzékelés. Ez azt jelenti, hogy ha valaki gondolkodó típus, akkor az érzelmei másodlagosak, és fordítva. Ha valaki leginkább az intuíciónál használja, az érzékelése háttérbe szorul. Az intuitív típusú emberek tehát nem érzékszerveikkel figyelik meg a részleteket, hanem a helyzetet a maga teljességében érzékelik, és csak ebből a teljességből, a tudattalanon keresztül jön létre egy bizonyos következtetés, amely vezérli őket.

A 20. század második felében kialakuló új kutatási terület: az ítélőképesség és döntéshozatal pszichológiája már a kognitív pszichológia területéhez tartozik, eredményei gyakorlatilag bármely tudományágban felhasználhatók, amelynek figyelembe kell vennie az emberi viselkedés sajátosságait is. Kezdetben elsősorban a közgazdaságtan, az orvostudomány vagy a közigazgatás területén használták őket. [2]

A kutatási eredmények azt mutatták, hogy a résztvevők gyakran olyan tényezők alapján hoztak döntéseket, amelyeket a kutatók irrelevánsnak tartottak, vagy akár logikátlan döntésekhez vezettek, ami további kutatásokat indukált az irracionális döntések feltárására. A döntéshozatali folyamatot magyarázó elméletek közül két olyan irányzatot mutatunk be, amelyek figyelembe veszik az intuíció jelenségét.

Az első, az ún. *szomatikus marker elmélet*, szorosan kapcsolódik a döntéshozatali folyamat neurobiológiájához. Már a döntéshozatal első szakaszában megtörténik a választás érzelmi értékelése a limbikus rendszeren keresztül, és kialakul egy úgynevezett szomatikus marker. A szomatikus markerek a tanulás révén alakulnak ki, és a jutalmazás és büntetés oktatásának eredményeihez is hasonlíthatók, ahol bizonyos ingerek kellemes vagy kellemetlen fizikai reakcióhoz köthetők. Azáltal, hogy a választásainkat érzelmi töltésű élményhez kapcsoljuk, befolyásoljuk a későbbi választásunkat vagy elutasításunkat az ítéletalkotás során. Ezeknek a hatásoknak a gyökerei általában tudatosan nyomon követhetők. Néha azonban a psziché egy tudattalan összetevőjéből erednek, ilyenkor intuíciónál beszélhetünk. [2]

A másik irányzatot a *kettős folyamatelméletek* képviselik, melyeket Jonathan St. B. T. Evans és Peter C. Wason írtak le 1982-ben megjelent *A deduktív érvelés pszichológiája* c. művükben. Felfogásuk szerint az emberi érvelés mögött két különböző rendszer áll. Az egyik teljesen kontrollált és tudatos, míg a másik automatikus és a tudattalantól fakad. Ezeknek az elméleteknek a másik közös jellemzője az a feltételezés, hogy először a tudattalan, automatikus információfeldolgozás zajlik, és csak akkor lép működésbe a kontrollált, racionális rendszer, ha ez nem vezet egyértelmű eredményre. [2] Ami e két rendszer megjelenését illeti, találunk olyan elnevezéseket, mint intuitív-tapasztalati vs. analitikus-

racionális rendszer [3], System 1 vs. System 2 [4], vagy heurisztikus vs. analitikus rendszer. [5]

Relevánsnak tekinthető még Daniel Kahneman közgazdasági Nobel-díjas pszichológus 2013-ban megjelent *Gyors és lassú gondolkodás* c. műve, amely egyfajta összegzés, fókuszban a folyamattal, amelynek eredményeként döntéseket hozunk. A modern döntésméletben heurisztikának nevezzük azokat a döntéshozatalt megkönnyítő eszközöket, amelyek segítségével korlátozott számú információ birtokában próbálkozások útján, a korábban megszerzett tapasztalatok felhasználásával jutunk el az eredményhez. A pszichológusok több tucat ilyen heurisztikát azonosítottak be, ezekre jelen írás keretein belül nem térünk ki. A címben szereplő gyors gondolkodás ismérvei, hogy automatikusan történik, gyakori, érzelmi, sztereotipizáló, tudattalan. A lassú gondolkodás jellemzője, hogy erőfeszítést igényel, ritka, logikus, kalkuláló, valamint tudatos. [6]

3. AZ INTUÍCIÓ ÉS A PEDAGÓGIA

A neveléstudomány felől közelítve két olyan neves pedagógust fontos kiemelni, akik nagyjából egy időben kezdtek el beszélni az intuícioról. Egyikük *Rudolf Steiner* (1861-1925) osztrák filozófus, a Waldorf-pedagógia megteremtője, aki 1923-as előadásában az ember és az emberi tudat természetét írja le, amelyet *antropozófiának* nevezett el. Steiner szerint a tudatosságnak hét állapota van – a mi mai, jelenlegi tudatunk a középső, azaz a skála negyedik helyén áll. Ezt három úgynevezett sötét állapot előzi meg: *a transz, az álom nélküli alvás és az álomalvás*. Ezt követi három úgynevezett magasabb állapot: a mentális tudat - *képzlet, az inspirációs tudat* - ihlet, és végül a legmagasabb spirituális tudat - *intuíció*. Az intuíció Steiner felfogásában csak tükörképe a valódi intuitív tudásnak, amelyhez csak akkor férhetünk hozzá, ha beavatással a szeretetre való képességünket a maximumra fejlesztjük [7] Így jutunk spirituális egységbe a világgal, a növényekkel, az állatokkal, az ásványokkal, minden emberi lényel, sőt önmagunkkal és előző életeinkkel is. Tehát Steiner szerint az intuíció egy magasabb szintű, spirituális megértés, amely nem a logikai gondolkodás vagy az empirikus tapasztalat eredménye, hanem egy mélyebb spirituális tudás, amelynek során az ember közvetlen kapcsolatba kerül az univerzális tudással vagy a kozmikus rendszerrel. Steiner úgy véli, hogy az intuíciót az egyéni spirituális fejlődés során lehet elérni, és ehhez szükség van az önreflexióra, a meditációra és a szellemi gyakorlatokra. Az intuíció segítségével az ember képes a mélyebb értelemben megérteni az univerzum működését és az emberi létezés mélyebb értelmét. [u.o.]

Az intuíció oktatásban való szerepének másik úttörője *Jerome Bruner* (1915-2016) amerikai pszichológus és pedagógus. Az 1960-as és 1970-es években lefektetett elméleteiben megfogalmazott gondolatai közvetlenül tükröződtek a tantervi dokumentumok jellegében és az oktatás általános szemléletében. Már ebben az időszakban beszélt az intuícioról és az intuitív gondolkodásról a nevelésben, de másképp, mint Steiner. Bruner gondolatai többnyire a tanulóknak szóltak, de a tanárookra is alkalmazta őket. Bruner szerint az „*intuíció – az az intellektuális technika, amelynek segítségével plauzibilis, de előzetes megfogalmazásokra jutunk anélkül, hogy végigmennénk azokon az analitikus lépéseken, amelyek az ilyen megfogalmazásokat érvényes vagy érvénytelen következtetéseknek minősítenék.*” [8] Bruner állítása, miszerint az intuitív gondolkodás vagy a "megérzések" a tanulók számára a megismerés hasznos forrását jelentik, a korszakban valóban előremutató volt.

Nel Noddings (1929-2022) amerikai matematikus, oktatásfilozófus meghatározásában az intuíció „*(...) az a funkció, amely közvetlenül kapcsolatba lép a jelenségekben lévő tárgyakkal. Ez a közvetlen kapcsolat olyasvalamit eredményez, amit tudásnak nevezhetnénk, mivel ez irányít-*

ja cselekedeteinket, és saját értelemkeresésünk által előidézett”. [9] Bruner és Noddings megközelítésében az intuíciót a logikától vagy tudástól független, hirtelen felismerésként látjuk. Ez az a képesség, amely lehetővé teszi, hogy az ismert információkat átrendezzük, vagy a tényeket teljesen új köntösben lássuk.

Jack Miller, kortárs kanadai oktatáskutató szerint a hagyományos oktatás és alapvetően a nyugati kultúra a logikát és az értelmet helyezi előtérbe, az intuíciót és az érzelmeket pedig leértékeli. Miller több mint 40 éve járul hozzá a holisztikus nevelés kutatásához. The Holistic Curriculum (2019) művében a tantárgy, a gondolkodás, a közösség, a lélek, a test-elme és a föld (*subject, thinking, community, soul, body-mind, and earth*) közötti kapcsolatokat vizsgálja. Transzdiszciplináris megközelítését első értelmezésben „tantervnek” nevezi. Az emberre, mint egymással kölcsönhatásban lévő (fizikai, intellektuális, érzelmi és spirituális) dimenziók rendszerére tekint. Kitér arra is, hogy a nevelésben a holizmus hogyan képes egyensúlyt teremteni az ego és a lélek között, és hogyan kapcsolja össze az értelmet az intuícióval. Kiemeli a holisztikus megközelítést olyan tanítási és tanulási stratégiák és tantervi keretek alkalmazásával, amelyek célja a tanulók jóllétének és teljesítményérzetének fejlesztése. [10]

4. AZ INTUITÍV PEDAGÓGIA FOGALMI BEHATÁROLÁSA – A KÖZELKERÜLÉS MŰVÉSZETE

Az *intuitív pedagógia* egy svéd alternatív pedagógiai koncepció, amely az 1960-as évek végén született Waldorf-tanárok kezdeményezéseként. A koncepció szellemi atyja Pär Ahlbom (1932) zeneszerző és improvizátor, aki zenetanárként és tanárképzőként is dolgozott a Waldorf-szemináriumban. Itt fokozatosan kialakult körülötte egy közösség a hasonlóan gondolkodó tanárokból, akik aztán az általa egy Dél-Svédországban alapított kísérleti iskola (Solvik) tanári karának magját alkották. Az intuitív pedagógia jóval nagyobb hangsúlyt fektet a felnőttek önfejlesztésére, mint a gyerekekkel való tényleges munkára. Nem célja megmondani, hogy *mit* és *hogyan* tanítsunk. A konszenzus az, hogy a gyermek alkalmassága összefügg a felnőtt alkalmasságával. Az egyik legfontosabb törekvése, hogy az embert visszahozza a jelen pillanatba, megtanítva arra, hogy teljes mértékben érzékelje a jelen pillanatot és saját érzéseit az *itt és most*-ban. A legfőbb nevelési eszköz maga a *játékban levés*, mindez változatos eszközökkel, melyek leginkább különféle mozgásokhoz kapcsolódnak. Jellemző a futás, a mászás és az ugrálás, lépés stb. ezen kívül a vizualitásnak is kiemelkedő szerep jut. A felsoroltak esetében többnyire csoportos játékokról beszélhetünk, ahol mindig egy egésznek vagyunk a részei, illetve részesei. [11]

Az intuitív pedagógia felfogásában a gyermek a felnőtteknél tisztább és spirituálisabb lény jelenik meg. A felnőttek, és így a pedagógusok is elfelejtették, milyen gyermeknek lenni, játszani és szabadnak lenni. Ebből adódik a felvetés, hogy a tanár nem érti a gyerekeket, és a gyerekek sem értik a tanárt. Ahlbom és kollégái ezt az akadályt szerették volna elhárítani, ezért elkezdtek szabadidejükben találkozni, játszani, és így jobban megérteni a gyerekek világát. [12]

A generációs különbségek gondolatát a jól ismert, autizmussal foglalkozó pszichológus, *Iris Johansson* mélyebben vizsgálja. *Thomas Pedrolí*, az intuitív pedagógia másik továbbfejlesztője és terjesztője 2019-ben jelentette meg az *Intuitivní pedagogika: Rozhovory s Iris* (Intuitív pedagógia. Beszélgetések Irissel) című könyvet, amelyben megírja meglátásait a kommunikációs dimenziók fejlődéséről és a legfiatalabb generációkra ható változásokról. Ezek a változások Johansson szerint olyan jelentősek, hogy ha mi, tanárok és szülők nem változtatunk a gyermekeinkkel szembeni hozzáállásunkon, akkor nem leszünk képesek hatékonyabban kommunikálni egymással. [13]

5. MILYEN EGY INTUITÍV PEDAGÓGIAI WORKSHOP?

Az intuitív pedagógia olyan iskolarendszert eredményez, amely a tanuló természetes személységfejlődését helyezi előtérbe, és a tanár a szavak helyett a cselekedeteivel és belső hozzáállásával olyan példaképként működik, akitől a tanulók tanulnak. Az intuitív pedagógia célja tehát a tanárok képzése és természetes intuíciójuk fejlesztése a játékokon keresztül. Vizsgálódásának részeként e tanulmány szerzője maga is részt vett több ilyen tanfolyamon, hogy saját bőrén tapasztalja meg a képzés hatását a pedagógusok intuíciójának fejlesztése szempontjából.

2023. márciusa és júliusa között 3 alkalommal volt lehetőségem részt venni intuitív pedagógiai workshopon *Játék és intuíció* néven a solymári Waldorf Pedagógiai Intézet szervezésében. Az első két alkalommal 1 egész napot töltöttünk együtt, harmadjára egy hétvégét, így összesen 4 teljes napot. A workshopon a testtel való „játék” került a fókuszba, amely során olyan intenzív kétoldalú gyakorlatok révén próbáltuk legyőzni a megszokott mozdulatokat, amelyek integrálják a test bal és jobb oldalát, a karokat és lábakat, a bal és jobb agyféltekét, a hangos és csendes, gyors és lassú mozgásokat. Az ilyen típusú gyakorlatok egyik velejárója az intenzív öröm érzése, amely lehetővé teszi, hogy legyőzzük a nehezen kezelhető blokkokat. Ezek a mozgásos játékok jellemzően csoportban zajlanak, a változatos gyakorlatokon keresztül magas fokon edzik az érzékszervek használatát.

1. ábra: Játék dobófákkal (Pedroli 2022)

Az intuitív pedagógia gyakorlatait és tanítási folyamatait korántsem könnyű leírni, ugyanis az itt előforduló játékok, gyakorlatok közül sok megtalálható más pedagógiák képzéseiben is. Ha közelebbről megvizsgáljuk ezeket az elemeket, azt találjuk, hogy nem pusztán arról van szó, hogy *mit* csinálunk, hanem sokkal inkább arról, hogy *hogyan*. Találunk bizalomjátékokat a csapatépítésben, vakjátékokat a kisgyermekkorú játékokban, énekes improvizációt a gyógypedagógiai foglalkozásokon, kommunikációs tréninget a coachingban, tapsolást az Orff-módszerben, érzékszervi tréninget a természettudományos oktatásban, intuitív festést a terápiás foglalkozásokon. Amitől különlegessé válik, hogy mindezek az intuitív pedagógiában együtt jelennek meg egy holisztikus kontextusban.

2. ábra: Játék selyemmel (a szerző felvétele, 2023)

A *Játék és intuíció* workshop jellemzői:

- változó csoportlétszám önkéntes alapon (12-80 fő),
- 2 facilitátor, akik különböző területen képzettek, például színjátszás és kommunikáció, színjátszás és festészet,
- a játékok és a mozgások központi szerepben, a workshop idejének nagy részét kitöltve,
- rengeteg hely a mozgásra,
- bőséges idő (jelen esetben alkalmanként 1 teljes nap).

Először egyszerűen „találkozunk”, és sok mozgást, koordinációs gyakorlatot végzünk. A legtöbb résztvevő a mély relaxáció olyan állapotába kerül, amelyet a mindennapi életben ritkán tapasztal. Ez egy olyan környezethez kapcsolódik, amelyből hiányzik az értékelés és a számszerűsítés. Legtöbbünk kora gyermekkorunktól kezdve olyan környezetben élt, amely tele van értékeléssel és elvárásokkal, amelyek arra készítetnek, hogy többre és jobb eredményekre törekedjünk. Az ilyen környezet hátulütője a kreativitás és a belső motivációnkkal való kapcsolat elvesztése. Van, akinél pont ezt kell lebontani, mert az hátráltatja. A szorongásokat, melyek arról szólnak, hogyan kellene „jól” csinálni Legtöbbünk számára örömteli élmény, amikor újra felfedezzük saját kreativitásunkat.

3. ábra: Játék selyemmel (a szerző felvétele, 2023)

A második réteget a játékok során felmerülő érzések és érzelmek alkotják, amelyek hozzáférést biztosítanak a bennünk rejlő bölcsességhez. A fokozatos gyakorlással, az átélt öröm mellett, kapcsolatba kerülünk saját blokkjainkkal és mindenféle dologgal, ami megakadályozza, hogy úgy cselekedjünk és viselkedjünk az életünkben, ahogyan szeretnénk. Ahhoz, hogy feloldjuk ezeket a blokkokat, új szinapszisokat kell létrehozunk, hogy legyőzzük a régi reflexeket. Ez lehetséges, de szabad akaratot és kitaró gyakorlást igényel. Az intuíció itt azt jelenti, hogy nincs ellentmondás a gondolkodásunk és a cselekedeteink között, és hogy egy adott cselekvés vagy reakció pontosan annak felel meg, ami az adott pillanatban a legésszerűbb. Mindkettő tudatosan történik.

A tanulmány szerzője saját tapasztalatai alapján megerősíti, hogy a *Játék és intuíció* workshop valóban hasznos lehet az *önmagunkról való gondolkodásunk, a saját viselkedésünk megismerésére*. A különféle tárgyi eszközök által azonnali visszajelzéseket kapunk fizikai síkon. Az egyetlen fenntartás a minimális mennyiségű elméleti előadások mennyisége a játékok mennyiségéhez képest. Ez azonban azzal a ténnyel magyarázható, hogy a workshop facilitátorai szabadon akarták hagyni a résztvevőket az egyéni értékelésre, és nem akarták visszamenőleg elemezni ezeket a spontán kialakult folyamatban lévő és ritkán irányított játékokkal felülírni az élményeket.

A mindennapi életben a relaxációt és a tudatosságot általában egymást kizárónak tekintik. Amikor ellazulunk, hajlamosak vagyunk álmodozni, amikor pedig koncentrálnunk, könnyen érezzük a feszültséget a testünkben. Az intuíciónk edzése során azt tesszük, ami elsőre nagyon nagy kihívásnak tűnik, egyszerre csináljuk mindkettőt. Az intuitív pedagógia számos gyakorlatában és játékában legalább két, egymásnak ellentmondani látszó utasítást kapunk. Például: „*Koncentrálj a lábadra, és csinálj valami mást a kezeddel*”, vagy „*Mozogj természetes folyékonysággal, és ugyanakkor tudatosan kerüld a másik emberrel való találkozást*”. Ezekkel a gyakorlatokkal teret teremtünk valami újnak és váratlannak, fejlesztjük az intuíciót.

Az intuitív pedagógia elsősorban játék a mozgással, az érzékekkel, a látványokkal és az érintésekkel, az életörömmel. Nagyon összesűrítve: a testtel való játékok sokasága. Dieter Schwarz, *Pár Play-oktató* szerint itt egy olyan pedagógiai megközelítésről beszélhetünk az oktatásban, amely nem gyerekekre alkalmazható módszer, hanem pedagógiailag aktív felnőttek önképzési útja, amely segít felfedezni és fejleszteni a saját intuíciós képességeket. Ennek középpontjában az ún. *Pár Play*, a gyakorlat és a játék áll. További tartalomként *Iris Johansson* kommunikációs művészete és *Merete Lövlie* intuitív festészete is bekerül. [14]

4. ábra: Intuitív festés (a szerző felvétele, 2023)

A *Pár Play*-gyakorlatok közül sok olyan tapasztalatot nyújt, ami elsőre lehetetlennek tűnik. Képzeljünk el egy gyakorlatot két emberrel. Az egyik áll egy botot a kezében, a másik előtte áll, háttal neki, majd lassan előre sétál. Egy bizonyos idő után az álló személy a botot a sétáló személy hátába dobja. Utóbbinak az a feladata, hogy észrevegye, amikor a botot hátulról dobják, megforduljon és elkapja a botot. Ebben a gyakorlatban felfedeztük, hogy pontosan meg lehet különböztetni, hogy a sétáló személy érzékeli-e, hogy a mögötte álló személy mikor dobja el ténylegesen a botot, vagy mikor kapja az impulzust a bot eldobására. A dobó és az elkapó közötti csere révén mind az elkapó felfedezheti saját észlelési- és reakciótevékenységét, mind pedig a dobó felfedezheti az impulzusai és a cselekedetei közötti megfelelés mértékét, és egyre pontosabban kezelheti azokat.

5. ábra: Játék dobófákkal (Pedroli 2022)

A gyakorlatok által fejlődik egyrészt az érzékszervi észlelés, az érzékelés, a szinkronizáció és a szociális készségek. Másodsor, kiderül, hogy az emberek mennyire különböző módon alkotnak fogalmakat, aminek következtében arra vállalkoztam, hogy megtanulom minél többet érzékelní abból, hogy egy konkrét ember éppen hogyan alkot új fogalmakat, ami nem más, mint tanulás. A fejlődés akkor a legerősebb, amikor valóban játszunk, és nem „eljátsszuk”

vagy megjatszunk dolgokat. Mert a játékban egyszerű tapasztalatként „felismerjük”, hogyan folyik az élet természetes módon – és azt is, ami oly könnyen felülírja ezt a természetes áramlást: az elképzelt érzéseinket és gondolatainkat.

BEFEJEZÉS

Az intuíció iránti érdeklődés a pszichológiában Freudnak köszönhető. Az egyik első pszichológus, aki átfogóbb képet alakított ki az intuícióról, Jung volt. A kortárs pszichológiában egy új kutatási terület alakult ki, amely kifejezetten a döntéshozatal pszichológiai folyamataira összpontosít, és az ítékezés és döntéshozatal pszichológiája nevet kapta. Jelenleg az intuíció jelenségét a pedagógiai és didaktikai szövegekben többnyire csak érintőlegesen említik. A pedagógiában az intuícióval inkább a tanár implicit vagy tacit tudásának kérdésével összefüggésben találkozunk. A Waldorf-pedagógia kiemeli az intuíció oktatási folyamatra gyakorolt hatását.

Az intuitív pedagógia mint pedagógiai irányzat azon a feltételezésen alapul, hogy a tanulók nem kizárólag a tanár verbális értelmezéséből, hanem a tanár belső attitűdjéből is tanulnak. Ez a belső attitűd az, ami biztosítja, hogy a tanulók elfogadják, amit a tanár tesz. A Waldorf-pedagógia az *itt és most* megélésének fontosságáról való meggyőződésből (nem csupán) a tanárképzés és - továbbképzés számára indít kurzusokat és szemináriumokat. E workshopok célja segíteni a tanárokat abban, hogyan legyenek önmaguk a tanítványaik előtt, és hogyan fejlesszék az intuíciót a játékon keresztül. Az önfelfedezés és az önmagunkkal való összhang folyamata megnyitja a környezetből érkező információk küldésének és befogadásának lehetőségét. Az intuitív pedagógia a saját pedagógiai gyakorlatot termékenyíti meg. Alapvető érzéseinket - öröm, szomorúság, félelem és harag - fejlődésünk eszközeiként használjuk. Ami különösen értékes, az a biztonságos, ítékezésmentes, értékelés nélküli környezet, amelyben a másokkal együttlevés során rengeteg kreativitást, játékosságot, koncentrációt, nyugalmat és dinamikát, a figyelmet, önmagunkhoz és másokhoz való kapcsolódás élményét tapasztalhatjuk meg.

Mint azt az *Understanding intuition: The case for two forms of intuition* (2010) c. tanulmány szerzői írják, „az intuíció tulajdonságainak keresése során arra a felismerésre jutottunk, hogy a legkülönbözőbb területekről, többek között a menedzsment, a pszichológia és a filozófia területéről, valamint a művészek és tudósok különböző területekről származó valamennyi tudományos vagy gyakorlati beszámoló két fő területet említ, ahol az intuíciót használják: nevezetesen a döntéshozatal és a kreatív problémamegoldás.” [15] Ennek értelmében az intuitív észlelésnek két fő területe van. Mindkét terület, azaz a döntéshozatal terhe, valamint a kreatív problémamegoldás szükségessége, bőségesen jelen van a pedagógiai gyakorlatban. A fentiek alapján érdemes tovább vizsgálni, hogyan nyilvánul(hat) meg az intuíció napjaink pedagógiában, azon belül a kreatív gondolkodás fejlesztésében? Milyen szerepet játszik az intuíció a tanár tevékenységeiben, döntéshozatalában? Hogyan érdemes rá támaszkodni a tanítási-tanulási folyamatokban, és hogyan fejleszthető?

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] KAST, V., RIEDEL, I. (szerk.) (2014). *Vybrané spisy C. G. Junga*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0719-1.
- [2] BAVOLÁR, J. (2012). *Úvod do psychológie rozhodovania*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. ISBN 978-80-7097-901-3.
- [3] EPSTEIN, S. 1990. Cognitive-Experiential Self- Theory.
https://www.researchgate.net/publication/233896602_Cognitive-Experiential_Self-Theory

- [4] STANOVICH, K. E., & WEST, R. F. (2002). *Individual differences in reasoning: Implications for the rationality debate?* In T. Gilovich, D. Griffin, & D. Kahneman (Eds.), *Heuristics and biases: The psychology of intuitive judgment* (pp. 421–440). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808098.026>
- [5] DE NEYS, W. (2006). *Dual processing in reasoning: two systems but one reasoner.* Psychol Sci. 2006 May;17(5):428-33. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2006.01723.x>
- [6] KAHNEMANN, D. (2011). *Gyors és lassú gondolkodás. HVG Könyvek, 2013*
- [7] STEINER, R. (2006). *The Evolution of Consciousness: As Revealed Through Initiation Knowledge.* Rudolf Steiner Press. ISBN-10: 1 85584 129 0. ISBN-13: 978 185584 129 1.
- [8] BRUNER, J. (1977). *The process of education.* Cambridge, MA: Harvard University Press.
- [9] NODDINGS, N. & SHORE, P. J. (1984). *Awakening the Inner Eye: Intuition in Education.* New York: Teachers College Columbia University.
- [10] MILLER, J. P. (2019). *The Holistic Curriculum.* Toronto: University of Toronto Press. (2019). 248 pp. ISBN 978-1-4875-2317-6.
- [11] INTU <http://intuitivnipedagogika.cz/par-ahlbom/>
- [12] POLANSKÁ, J. (2022). *Děti poznají, když prožíváme vnitřní konflikt, říká učitel a lektor intuitivní pedagogiky.* <https://www.eduin.cz/clanky/deti-poznaji-kdyz-prozivame-vnitri-konflikt-rika-ucitel-a-lektor-intuitivni-pedagogiky/>
- [13] PEDROLI, T. (2019). *Intuitivní pedagogika: Rozhovory s Iris Johanssonovou.* Universum.
- [14] INTU <http://intuitivnipedagogika.cz/>
- [15] DÖRFLER, V., F. ACKERMANN. 2012. *Understanding intuition: The case for two forms of intuition.* Management Learning 43(5):545-564. <https://doi.org/10.1177/1350507611434686>

A 2. és 6. ábra forrása: Pedrolí, T. (n.a). <https://www.thomas-pedroli.com/english-1/play/>